

KRESŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY

VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠEŠŤNÁŠŤ STRANÁCH.

<p>Predplatná cena: Na celý rok — — — — 4.— koruny. Na pol roka — — — — 2.— „ Na štvrt' roka — — — — 1.— „ <i>Jednotlivé číslo 8 hal.</i></p>	<p>Zodpovedný redaktor: Dr. ALEXANDER ERNSZT, páp. komorník. Za vydanie zodpovedný JÁN MOLNÁR, prälát</p>	<p>Redakcia a vydavateľstvo: Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dľa tarify. Rukopisy sa nazpak nedávajú.</p>
--	---	--

Aj Rumunsko odkázalo nám vojnu.

Rozkaz arcikniežata Fridricha.

Vojaci! Kamaráti! Dávam vám na vedomie, že v rade našich protivníkov zjavil sa nový nepriateľ: rumunské kráľovstvo. Vaša statočná vojenská duša pre podvodný, lúpežnícky útok najde zodpovednú mieru opovrzenia. V pominulých rokoch prežili sme mnoho ťažkých hodín; verne našej prísaha, ktorú sme složili na zástavu najvyššieho pána zbranej moci, statočne prebojujeme aj tento nový boj. Boh buď s nami!

Arciknieža Fridrich,
maršall.

Tento válečný rozkaz hlavné veliteľstvo armády vydalo v pondelok, 28. augusta. Dňa 27. augusta, večer o deviatej hodine, do zahraničného ministerstva vo Viedni prišiel rumunský vyslanec Mavro-Cordeto a podal notu svojej vlády, ktorá sdeľuje, že Rumunsko, počnúc od večernej deviatej hodiny dňa 27. augusta, považuje sa byť vo válečnom stave s Austriou a s Uhorskom.

V histórii vypovedaní vojen toto pokračovanie práve tak nemá páru, ako okamžitý skok zo spojeneckej jednoty do vojny, ako to urobilo Rumunsko. Nota, ktorú podal rumunský vyslanec, je dokument najneslýchanejšej nehanobnosti a Rumunsku poskytne tú plačlivú slávu, že v podlosti prevýšilo aj Taliansko. Keď nám pred pätnástimi mesiacmi Taliansko bolo vypovedalo vojnu, všetci statoční ľudia boli tej

mienky, že niet podlejšieho národa, ako sú Taliani. No teraz zkusujeme, že je na svete národ ešte podlejší. Sú to Rumuni, takrečení Valasi. Taliani totižto od vypuknutia vojny za pätnásť mesiacov stavali sa tak, ako naši nestranní spojenci, keď ale potom, svedení našimi nepriateľmi, prešli do nepriateľského tábora, spojeneckú smluvu, ktorú mali s nami, jednostranne síce, ale predsa pár dňami pred svojou zradou vypovedali. Rumuni ale za úplné dva roky hlásali, že sa pridržiajú neutrálnosti, nestrannosti a ačkoľvek v smysle smluvy, ktorú Rumuni boli uzavreli s našou monarchiou a Nemeckom, už hneď na počiatku vypuknutia vojny boli si mali stať so zbraňou na našu stranu, zradne preskočili k našim nepriateľom a vypovedali nám vojnu, bez toho, že by boli vopred, čo i len jednostranne, s nami pred tridsiatimi rokmi uzavretú smluvu zrušili, ba rumunský ministerpredseda Bratianu, deň pred odkázaním vojny spolu aj s členami svojej vlády, nášho vyslanca v Bukarešti, grófa Czerzina ubezpečoval, že Rumuni aj ďalej ostanú nestranní. A takto hovorili, keď už listina o vypovedaní vojny bola vo Viedni v rukách rumunského vyslanca. Bo keď v Bukarešti v nedeľu, 27. augusta vydržovali korunnú radu, ktorá uzavrela vypovedanie vojny na ten deň o 9. hodine večer, rumunský vyslanec vo Viedni len štvrt'hodinou pred týmto termínom prišiel do nášho zahraničného ministerstva s hotovou podpísanou listinou o vypovedaní vojny. Teda tú listinu v Bukarešti museli vystaviť aspoň troma štyrmi dňami pred 27. augustom a tak aj vydržovanie korunnej rady bolo len faloš-

ným zavádzaním. Ešte ošklivejšou javí sa hnusná perfidia Rumunska, že vojnu proti svojmu tridsaťročnému spojencovi skutočne začalo v tom okamžení, v tejže hodine, ako ju vypovedalo. Rumunsko svojim hnusným a podlým pokračovaním pred celým svetom dokázalo, že nohami šliape všetky požiadavky statočnosti, sebauctenia a mravnosti a ešte hlbšie kleslo, ako Taliansko. Z tajného úkladníka teraz stal sa otvorený nepriateľ. Zlomenie prísahy a zrada Rumunsku ale práve tak nedonesie šťastia ani výhod, ako nedoniesla ani Taliansku. Rumunských štátnikov, ktorí meno svojej krajiny takouto páru nemajúcou podlosťou zašpinili, ich vlastný ľud bude prekliňať pre hrozný osud, do ktorého svoju krajinu uvrhli.

Rumuni po balkánskej vojne ako lúpežníci vrhli sa na vysilené Bulharsko, akiste aj teraz rátajú na to, že sa splnia tie sluby, ktorými ich omámili ich noví spojenci. No sklamá sa vo svojich nádejach. Naša hrdinská armáda, ktorá už tolko ťažkých navštívení prestála a tolko slávných víťazství vydobila, obráni našu vlasť proti tomuto podvodnému, lúpežníckemu útoku, tak ako víťazne odráža útoky ostatných našich nepriateľov.

Válečná sila Rumunska.

Rozsiahlosť celeho rumunského kráľovstva obnáša 131.353 štvorcových kilometrov. Obyvateľov má Rumunsko 7,300.000.

Vojnovinnosť v Rumunsku trvá od doplneného 21. do 42. roku. Čas aktívnej vojenskej služby pri pechote a jágroch určený je na 2, pri ostatných sboroch na 3 a pri námorníctve na 4 roky.

Pechota rumunskej armády — počas vojny — pozostáva z 218 bataillonov, dovedna asi z 218.000 mužstva.

Z tohoto k aktívnej armáde patrí 120 bataillonov pechoty, 9 bataillonov jágrov, ku reserve patrí 40 bataillonov pechoty, 9 bataillonov jágrov, ku milícii (landšturm) patrí 40 bataillonov.

Rumunské jazdecké pozostáva z 83 táboreských a z 21 rezervných eskadron a z 12 stotín so strojovými puškami. V jednej a jednej eskadron je 5 dôstojníkov. Počet mužstva celej jazdy obnáša asi 17.000.

Delostrelectvo opatrené je modernými rýchlopalnými kanónmi. Ťažké kanóny Rumuni dostali roku 1913. Táboreské delostrelectvo opatrené je kanónmi z roku 1904., jazdecké delostrelectvo má kanóny z roku 1908., 15 cm. kanóny pochádzajú z francúzskej Schneider-Canet fabriky, 10,5 cm. a 12 centimetrové kanóny

z roku 1901. pochádzajú z fabriky Kruppovej. Vrchové delostrelectvo opatrené je 7,5 cm. kanónmi z fabriky Schneider-Canet.

Reservné formácie upotrebujú 7,5 cm. a 8,7 cm. táboreské Krupp-kanóny z r. 1881.

Ku každému táboreskému kanónu patria tri obrnené vozy s municiou.

Válečná sila Rumunska pozostáva zo 400—500 tisíc ľudí.

Zrada Rumunska.

Čo sľúbili za tú zradu Rumunsku?

Neslýchanej podlosti Rumunska neodškriepiteľným dôkazom sú nasledovné zprávy:

Frankfurt, 30. Dľa zprávy «Frankfurter Zeitung»-u parížske časopisy otvorene sa priznávajú, že pod vedením plukovníka Hundeanu jedna rumunská vojenská kommissia už od roka kupovala v Paríži pre armádu. Parížsky vyslanec rumunský povedal, že v tom okamihu, keď vo Viedni odovzdali odkaz vojny, Rumuni už prekročili dva pohraničné priesmyky a Rusi už boli v Rumunsku.

Genf, 30. augusta. «Journal de Genève» oznamuje: Parížsky vyslanec rumunský sa osvedčil, že rýchle napadnutie sedmohradských pohraničných miest bolo v pláne rumunského generálneho štábu. Odkázanie vojny preto držali v tajnosti až do posledného okamihu.

Kopenhága, 30. augusta. Z ruského prameňa oznamujú, že už 19. augusta 450.000 Rumunov stálo v zbrani.

Viedeň, 30. augusta. Či rumunská armáda bude operovať spolu s väčšou ruskou válečnou silou, to v tomto okamihu ešte nemožno ustáliť, ačkoľvek rumunská tlač tvrdí, že Rumunsko hlavne pod tou podmienkou sa pripojilo ku antantu, že ruská armáda na sedmohradskej hranici a v Dobrudži bude spolu operovať s rumunskou armádou, čo Rusko rozhodne prisľúbilo. Rumunsko teda vedie lúpežnícku vojnu. Rusko za zradu sľúbilo Rumunsku celé Sedmohradsko, Bukovinu, prostrednú časť Banátu a stolicu torontálsku, Antant už teraz rozkazuje v Bukarešti.

Genf, 29. augusta. Parížsky «Petit Journal» píše, že Rumunsko s antantom uzavretú smlnvu už 10. apríla podpísalo. Anglický minister vojny Kitchener preto cestoval do Ruska, aby viedol operácie rumunskej a ruskej južnej armády. Smrť Kitchenera prekazila Rumunsko v tom, aby spolu s ruskou armádou začalo offensivu.

Zürich, 30. augusta. Z Rumunska prichodia chýry žive dokazujú dvojbarevnú hru Bratianuva, ktorou ústredné veľmoci chcel zavádzať ohľadom úmyslov Rumunska. Zistili, že kým Bratianu cestou francúzskeho polouradného časopisu vlády chýry o vojenských pripravách Rumunska energicky dal podvrátiť, v rumunskom polouradnom časopise takého podvrátenie nevyšlo. Bratianu v Rumunsku dal ustavične rozširovať chýry, ktoré v cudzozemsku dal podvrátiť.

Švajciarska telegrafická informačná kancelária ešte v nedeľu, 27. augusta, dostala z Bukarešti telegramm, z ktorého vysvitá, že rumunská vláda nielen širokú verejnosť, lež ešte aj rumunských politikov chcela zavádzať, keď v deň korunnej rady rozširovala chýr, že Rumunsko aj naďalej chce zostať neutrálne.

Lugano, 29. augusta. Ako sa teraz stalo známym, v piatok večer, 25. aug., teda dvoma dňami pred korunnou radou v Bukarešti, Petrohradská telegr. kancelária v nepriateľskom cudzozemsku rozširovala bukarešský telegramm, že Rumunsko na strane antantu sa zamieša do vojny. Milánske časopisy už v sobotu, 26. aug., priniesly tento chýr, kdežto odkaz vojny vo Viedni odovzdali len v nedeľu.

Z krajinského zákonodarstva.

V snemovom zasadnutí 26. augusta väčšina snemovne krajinských vyslancov pojednávanie odročila do 5. septembra. Príčinu ku tomuto zavdaly zčiasťky oznámené interpellácie spojenej opozície, zčiasťky ale tá okolnosť, že vodcovia spojenej opozície: Štefan Rakovszky, gróf Julius Andrássy a gróf Albert Apponyi od vlády dôrazne žiadali, aby, keď už pre všeliaké neriady vnútornej správy a hriechne zanedbania ministerstva zahraničia, oprávnené sťažnosti a obžaloby nemôžu predniesť v zatvorenom zasadnutí snemovne, aby ku tomuto cieľu svolané boli *delegácie* a pred touto zákonnou korporáciou aby na otázku a zodpovednosť verejne ťahaní boli všetci, čo terajšie krušné rozporenie krajiny zapríčinili. Tohoto naľakala sa väčšina snemovne a vláda a preto zasadnutia snemovne odročené boli do 5. septembra. Behom minulého týždňa ministerpredseda vyjednával s vodcami opozície, tieto vyjednávania ale nevedly k žiadnemu výsledku.

Krajinská snemovňa veľmožov v sobotu, 2. septembra vydržovala zasadnutie, ktoré predseda barón Samuel Jósika zahájil a pred pojednávaním predmetov denného poriadku ostrými slovami posvietil na záker-nické a lúpežnícke vtrhnutie Rumunov (Valachov) do Sedmohradska.

Zo stránky opozície veľmožov ujal sa slova gróf Aladár Széchenyi. S hlbokým pohoršením a opovržením vyzdvihol zákernícku vierolomnosť Rumunov (Valachov) a zatým posvietiac na válečné rozporenie, poukázal na *hriechnú ľahkomyselnosť veliteľstva armády*.

Predovšetkým nestarali sa na čase o to, aby obyvateľstvo ohrožovaných krajov odstránené bolo.

Vyhlasovali, že hranice Sedmohradska dostatočne opevnené sú vojskom a konečne vysvitlo, že to bola len *bájka*. Na hranici Sedmohradska našli Rumuni len slabú hraničnú stráž. Vyhlasovali, že utiahneme sa po riekku Maroš a veľú zas čuf, že naša obranná čiara začína sa pri rieke Tisa.

Ministerpredseda nevedel odpovedať na obžaloby rečníka a len o tom uisťoval veľmožov, že s pomocou našich spojencov len skoro zaženieme Rumunov.

Udalosti svetovej vojny.

Vojna proti Rumunom (Valachom). Rumuni ešte pred vypovedaním vojny napadli osobníctvo uhorskej železničnej stanice v Predeali a rozsekali na kusy uhorskú poštárku Margaretu *Tucsek*. S našimi pohraničnými strážcami Rumuni zamenili prvé výstrely už 27. augusta večer pred deviatou hodinou pri priesmykoch Vöröstorony a pri Brašove. Rumuni obsadili najsevernejšie sedmohradské mestá: Brašov, Petrozsény, Kézdivásárhely. Vtiahli aj do Nagyszebeny, ztadiaľ ich ale vyhnaly naše čaty. Naše obranné čaty zaujímajú opevnené posície, ako to na prípad vojny už dávnejšie bolo ustálené. Na výšinách od Herkulesových Kúpeľov na východ naše čaty odrazily rumunské útoky. V číkských vrchoch bojujúce eisárske a kráľovské čaty utiahly sa do nových posícií na výšinách od Csikszeredy na západ. Pri Oršove a Herkulesových Kúpeľoch naše obranné čaty znova odrazily útoky nepriateľa, Szepsiszentgyörgy ale, zodpovedne všeobecnému položeniu, vyprázdnil.

Činnosť našej dunajskej flotily. Naša dunajská flotilla 28. augusta strelbou podpálila osadu na rafinovanie petroleja pri Giurgiuve. — Na dolnom toku Dunaja pri Turnu-Magurele rumunské vlečkové lode, prístavné sklady naša dunajská flotilla zničila, pri Zimnici dve naložené vlečkové lode, jednu prístavnú staničnú loď a dva motorové člny ukoristila. Jeho veličenstva loď «Almos» pri Turnseverine palbou zničila viac vojenských osád.

Vojna proti Rusom. Na celej čiare frontu proti Rusom za niekoľko dní panovalo ticho, proti istým odsekom ale badať bolo živšie pohyby Rusov, zvlášte proti pevnine Kovel, ktorú silou mocou chcú zaujať. Na fronte generála jazdy arcikniežata Karola v Bukovine a v haličských Vrchových Karpátoch naše čaty odrazily všetky útoky nepriateľa. Na fronte maršalla bavorského kniežata Leopolda, nemecké a cis. král. čaty, pod velením generála Terstyánszkeho, pri dedine Korytnica zbily Rusov, *zajaly 10 dôstojníkov, 1100 obecných vojavov a ukoristily viac strojových pušiek*. Pri Zborowe a Mariampole Rusi zarovnak utrpeli ťažké ztraty.

Vojna proti Talianom. Na Prímorí viac odsekov nášho frontu medzi Monte Santo a morom talianske delostrelectvo časom drží pod živou palbou. Útoky talianskej pechoty naše hrdinské čaty na celom fronte odrážajú s veľkými ztratami Talianov.

Vojna Nemcov proti Francúzom a Angličanom. Pri rieke Somme, medzi Maurepas a Fleury, nemecké čaty útoky Francúzov a Angličanov odrážajú ľahkým spôsobom a nepriateľom s každým dňom zapríčiňujú väčšie a väčšie ztraty.

Vojna Turecka proti Rusom, Francúzom a Angličanom. Na kaukazskom fronte turecké čaty v bojoch 29. a 30. augusta prevedených, dľa úradnej zprávy, *zajaly 5000 Rusov, ukoristily 80 kistien munície a množstvo vátečného materiálu*.

Vojna Bulharska proti Rumunsku, anglickým, francúzskym, talianskym a srbským čatám v Salonikách. Bulharsko opovedalo vojnu Rumunsku. Bulharské a nemecké čaty vťahly aj hneď do Dobrudže. Offensívu Saraila v Salonikách Bulhari a Nemci zcela zastavili.

Grécko na rozcestí. Mocnosti antantu hroznú pressiu robia na Grécko, aby ho prinútily ku zamiešanju sa do vojny. I z toho vidno, ako zle stojí antant, keď pomoc zobre u takých malých štátov, ako je Grécko a Rumunsko.

Vojna v povetří. Na úsvite 3. septembra nemecké válečné vzducholode s úspechom bombardovaly Londýn a východné pobrežie Anglicka.

Zeppelinly vzducholode nad Bukareštom. Dňa 3. septembra zjavily sa vzducholode nad Bukareštom a bombardovaly mesto.

Speňaženie vlny.

Do pozornosti ovčiarom.

V smysle nariadenia vlády tohoročnú úrodu vlny všetkých dorábateľov prevezme neďavno utvorené «Stredište vlny», práve preto dorábateľia behom 14 dní po strihaní povinní sú tohoročne strihanú vlnu lebo bezprostredne, lebo cestou poverenca pri «Stredišti vlny» oznámiť, kde vlnu dľa zaslanej vzorky klasifikujú a kvalifikujú a ustália cenu zamenenia tejže.

Rusmi spustošený Zavada kaštieľ v Haliči.

Úrodu vlny menších dorábateľov do 500 kilogramov môžu aj vidiecki malí obchodníci za vyjednanú cenu kúpiť, ale povinní sú takto kúpenú vlnu pre zamenenie «Stredištu vlny» odovzdať.

Dľa tohoto tedy ani kupec nemôže dať viac za vlnu, len koľko on od «Stredišta vlny» dostane, lež, ponač na vlne zarobiť chce, radšej menej. Preto lepšie obide ten gazda, ktorý svoju vlnu cestou poverenca rovno «Stredištu vlny» bude odporúčať na kúpu.

«Družstvo Kresťanských Spolkov» jako poverenec vlny v záujme gazdovského obecnstva s týmto odporúča sa do pozornosti gazdov a na toto vzťahujúce sa všetko vysvetlenie zadarmo dá, taktiež i všetku prácu okolo oznámenia a speňaženia vlny bezplatne vykoná.

Kto tedy svoju úrodu vlny v najlepšej cene si chce speňažiť, ten nech sa s dôverou obráti ku «Družstvu Kresťanských Spolkov» (Keresztény Szövetkezetek Központja, Budapest, Bakáts-tér 1. szám), ktoré pri vybavení obchodu presne, svedomite a verne záujmu gazdu, zastupovať ho bude.

Z ruského bojišťa.

Hafčanský gazda Ondrej Grivalský, ktorý slúži pri spišsko-novovesskom etappen-bataillone, v svojej 19. augusta datovanej karotke píše medzi iným svojmu duchovnému do Richvaldu: Dostal som dve čísla časopisu: «Posol B. Srdeca Ježišového», ktoré som s veľkou radosťou prečítal a teraz idú z ruky do ruky a každý ich chce čítať. Teraz nás assentirovali. — Richvaldský mládenec Valentín Bombara, z 3. honv. landšturmistského pluku, v svojej 19. aug. datovavej karotke píše svojmu duchovnému: Veľmi krásne im ďakujem za tie karotky aj za to krásne čítanie «Buditel katolíckeho ludu». Ďalej ich ešte prosím, keď môžu, to nech mi pošlú nejaké krásne čítanie, lebo mám veľmi dobrého tizedesa (kaprála), čo rád číta všeliaké čítanie. Teda oba ich prosíme o krásne čítanie. Mój tizedes sa píše Pavčan Jozef. Čas je tu teraz veľmi krásny, lenže vždy stoja veľké bitky. Pozdravujem všetkých Richvaldčanov i pána učiteľa.

Odsúdení váleční liferanti lichvy.

Prešporský kráľ. súd po štyri mesiace trvajúcim trestnom pojednávaní v pondelok, 4. septembra, vyhlásil výrok, dľa ktorého odsúdení sú:

Dr. Imrich Ivánka, krajinský vyslanec, na 3 roky áreštu a 10.000 korún peňažnej pokuty.

Alojs Rudnay, niekdajší vyslanec pracovnej strany, bojnícky prepošt, na 1 rok áreštu a 1800 kor. peňažnej pokuty.

Filip Goldner na 3 roky áreštu a 4000 kor. peňažnej pokuty, Julius Fuchs na 1 rok a 6 mesiacov áreštu a 2000 kor. pokuty, Henrik Szidon na 2 roky

áreštu a 3000 kor. pokuty, Henrik Stern na 2 roky áreštu a 8000 kor. pokuty, Ludvik Kohn na 3 roky a 6 mesiacov áreštu a 5000 kor. pokuty, Samuel Szmetana na 3 roky áreštu a 4000 kor. pokuty, Eduard Szmetana na 3 roky áreštu a 5000 kor. pokuty, Dávid Stangel na 5 rokov áreštu a 8000 kor. pokuty, Viktor Krausz na 10 mesiacov áreštu a 300 kor. pokuty, Markus Spitz na 8 mesiacov áreštu a 200 korún pokuty, Karol Skratek na 6 mesiacov áreštu a 100 kor. pokuty, Dávidová Stangel na 1 rok áreštu a 500 kor. pokuty, Jozef Rosenfeld na 10 mesiacov áreštu a 500 korún pokuty, Móric Csorba na 1 r. áreštu a 500 kor. pokuty.

Zpod obžaloby oslobodení sú: Gejza Krausz, Alexander Rothmüller, dr. Jenő Szkicsák, Jakub Bauer, Oskár Schwarz a Žigmund Rosenbaum.

Jasenná orba.

Na jasennej orbe málo roľníkov si dá záležať, myslia si, že na jar pred sejbou alebo pred sadením roľu aj tak zorie, teraz by bolo zbytočné záprah unovať; lenže tí, ktorí takto smýšľajú, mýlia sa, bo úroda budúceho roku závisí zvlášte od toho, ako bola roľa na podzim vyrobená. Úloha podzimnej orby je, aby sa čím viac ornice na roli utvorilo a aby pôda čím viac zimnej vlhky nassala; preto role sa majú čo najhlbšie zorať. Výhody jasenného hlbokého orania sú:

1. Spodná pôda, ktorá len zriedka alebo vôbec nebola vyrobená, dostane sa na povrch, zimné mrazy a povetrie ju skypravejú, stane sa orniceou.

2. Pôda sa preplní zimnou vlhkou lepšie, ako pri obyčajnom oraní alebo keď je roľa na úhor nechaná a jestli na jar suchoty nastanú, rastliny sa dobre daria v nej, bo pôda obsahuje dost vlhky.

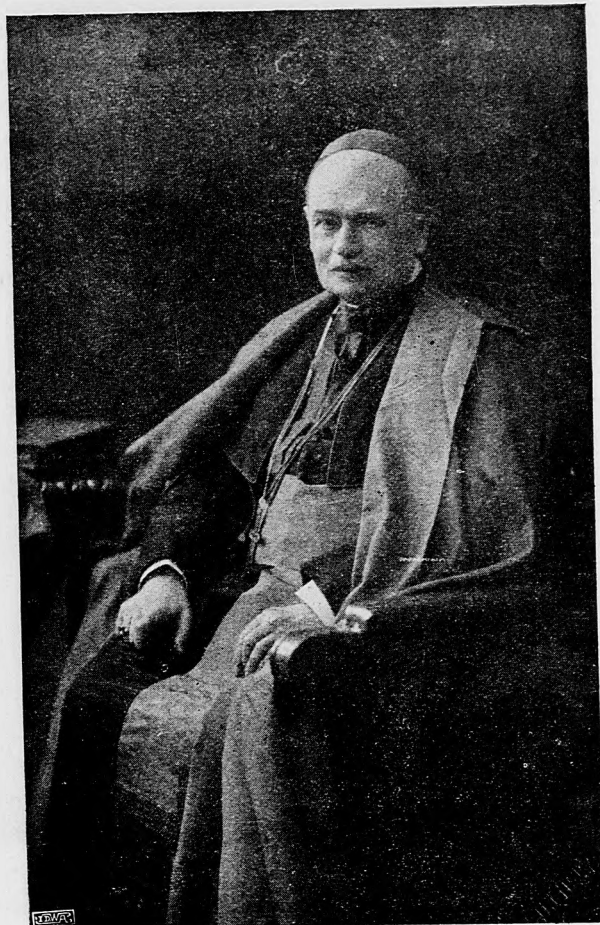
3. Keď sme roľu na podzim pripravili,

4. jariny v hlbokkej ornici môžu sa lepšie rozkoreniť a tak aj lepšiu úrodu dať. Jasenná orba sa môže dotiať diaľ, kým pôda nezmrzla alebo dážde nás v tom neprekazia. Na jar, kým je pôda ešte privlhká, nenie radno orať, kdežto na jaseň, čo sa aj šúplaty porobia, pôda stane sa cez zimu kyprou. Bárš aj z podotknutého vysvitá, že na podzim hlboké oranie popraví roľu, predsa v tom páde, kde je pôda skalnatá, hlbšie oranie sa nemôže odporúčať, bo vyorané skálie by pokazilo ešte aj obrobenú orniceu.

Kedy treba siať ružovú datelinu?

Ružová datelina (biborhere) síce nemá takú krnnú cenu, jako lucerna a trojka, ale predsa sú pády, že pestovanie ružovej dateliny sa odplatí. Odplatí sa zvlášte preto, bo keď ju v auguste zasejeme, tak ju začiatkom, najpozdejšie prostriedkom mája môžeme už kosiť, totižto vtedy, keď je ešte dost času na to, aby sme po nej ku pr. čalamádu a za touto ešte v tú jaseň raž alebo pšenicu zasiali.

Ružová datelina je i preto užitočná rastlina, bo

Osvietený pán biskup dr. Ludvik Rajner, ostrihomský generálny vikár, ktorý nedávno slúžil svoju zlatú omšu.

sú motylokvetá, pôdu nevykorystí, ba práve naopak, z povetria vtahuje do pôdy rastlinám potrebné výživné články, zvlášte dusík, čím pôdu obohacuje.

Siať ju teda treba v lete. Po žatve strnisko naskutku poorieme, dočkáme, kým trochu spréčne a datelinu zasejeme. Ružovú datelinu nikdy nezvykli siať samotnú, lež smiešanú s nejakou ochrannou rastlinou, ku čomu sa zvlášte raž dobre hodí. Raži vysejeme len polovicu toľko, koľko sme jej na istú roľu zvykli zasíť a pri raži na jedno katastr. jutro treba asi 10 kilogrammov ružovej dateliny.

Dôležité je, aby sme drobné semiačko ružovej dateliny neprikryli veľmi hlboko; semiačko nech leží asi na 2—3 cm. v zemi. Ružová datelina veľmi pomaly schodí a tak slabo sa vyvinuje, že kým nastanú mrazy, takmer nič nevidíme z nej. Na jar sa tiež pozde začne vyvíňovať, ale potom chytro rastie a 10—15. mája je už v úplnom kvete a nakosíme z nej také riadky, že na jednom katastr. jutre budeme mať z nej 25—30 metr. centov krnu.

A napriek tomu, že máme z nej hojnú úrodu zeleného krnu, roľu, s ktorej sme ju skosili, už okolo 20. mája môžeme orať a najpozdejšie do 1. júna môžeme zasíť ta proso alebo včasnú kukuricu.

Ružová datelina za maštalný hnoj je síce veľmi vďačná, ponevác však ona sama sbiera si nitrogén, preto maštalný hnoj nepotrebuje nevyhnutne. Úplne sa

uspokojí aj s minerálnymi hnojivami, preto na piesočnatej pôde potrebuje asi 200 kilogrammov draslového superfosfátu, na viazanej pôde však potrebuje 120—150 kilogrammov superfosfátu, ktoré pred siatinu ružovej dateliny treba rozosiť po roli. Ružová datelina toto umelé hnojivo nevyužítuje celkom a preto z hnojiva aj nasledujúca rastlina bude mať ošoh.

Prezimovanie zeleniny.

Keľ. Najlepší spôsob prezimovania je tento: Napnime v pivnici zinku. Popriväzujme na ňu keľové hlávky za koreň, aby hlávkami dolu visely. Keľ síce trochu zvädne, ale vydrží dlho do jari a neztratí chuť. Najviac ľudí zimuje keľ v pivnici vo vlhkom piesku, do ktorého ho i s koreňmi zasadia.

Cvikla ukladá sa do pivnice na vrstvu piesku.

Petržlen a mrkva stavajú do piesku; ale nestavajme kolmo, ale šikmo.

Zeler opatrne očistíme, trošičku korene obrežeme a hľadme na to, aby sme hlávky neporanili. Vňať obtrhajme, len «srdiečka» nechajme. Potom zeler dajme do pivnice do piesku, aby korene boli v piesku, ale hlávka aby vyčnievala nad pieskom.

Pažitku presadme v novembri do kvetníkov a nechajme ju alebo vonku alebo v komore. Pred Vianocmi dáme prvý kvetník do kuchyne na oblok. V januári môžeme pažitku už rezať. Ostatnú pažitku v kvetníkoch prinášame potom do kuchyne postupne, dľa potreby.

Zelený petržlen. Vezmime za hrst drobného petržlenu — vyberme s najkratšími koreňmi a ak sú ešte pridlhé, odrežeme z nich — urovnajme ho, postavme do kvetníka a zasypme zemou, aby bol ako posadený, polejme ho a dajme do kuchyne na oblok. Tu nám cez celú zimu bude rásť mladá petržlenová vňať.

CHYRNÍK.

Z **biskupstva spišského.** Svätý otec Pápež Benedikt XV. spišského kanonika dr. Ignáca Zimmermanna vymenoval za pápežského präláta. Ján Dideczky, farár v Slovenskej Vsi, na svoju vlastnú prosbu preložený je za farára do liptovskej Revúce. Slov.-vesskú faru, na ktorú je súbeh vypísaný, dočasne vedie Martin Martinko. Jozef Matyasák, farár v Sedliackej Dubovej (Orava), oslobodený od ďalšej vojenskej kňazskej služby, dostal investitúru a vymenovaný je za predsedu učiteľského spolku trstenského vidieku. Niznolipnický kaplán Jozef Vráb a lipt.-sv.-alžbetský dočasný administrátor Jozef Kubitsár narukovali k vojenskej kňazskej službe. — Preložený sú kapláni: Eugen Szikora z Jablonky do Nížnej Lipnice a Ján Buttkaý zo Sedliackej Dubovej do Levoče. Batizovský farár Edmund Schürger za horlivé účinkovanie, ktoré za viac rokov vyvinul ako gazdovský zpravodajca, od ministra roľníctva dostal uznávaný diplom.

Spišská diecéza za Červený Kríž. Na vlastenecké a dobročinné ciele spolku uhorského Červeného Kríža 30. júla na vyzvanie osvieteného pána biskupa v spišskej diecéze sossbieralo sa 5277 korún. Osvietený pán biskup dr. Alexander Párvy za tú dojmavú obetavosť kňazom a veriacim v svojom poslednom obežnom liste vyslovil svoje vŕcne vďaky a poveril svojich kňazov, aby to aj z kazateľnice oznámili.

Osvietený pán biskup košický dr. Aug. Fischer-Colbrie v svojom obežnom liste nariaďuje sbierku pre válečné siroty.

Dobročinnosť ostrihomskej arcikapituly. Ostrihomska arcikapitula v svojom poslednom riadnom zasadnutí nasledovné obnosy odhlasovala na dobročinné ciele: pre vdovy, siroty a invalidov 26. pešieho pluku 1000 korún, kresťanskej detskej ochrane 1000 korún, slepým vojakom 1000 korún, ostrihomským detským domovňam 1000 korún, Zanner-ústavu nemocice Kolos 1000 korún, mestským válečným sirotám Ostrihoma 1000 korún, sirotám ostrihomskej stolice 500 korún a Katolíckemu Karitásu 500 korún.

Do podolinského kat. hlavného gymnásia piaristov vo Spiši bude zápis od 11. do 14. septembra. Školský rok začína sa 15. septembra.

Pomocnému fondu spišských válečných sirôt spišský nadžupan barón Arthur Wieland z príležitosti narodenín jeho veličenstva kráľa daroval 500 korún.

Hrdinská smrť. Julius Hévey, táboorský duchovný 101. spoločného peš. pluku, písal do spišských Haligoviec, že 20 ročný mládenec Ondrej Habiňák 16. júna 1916. padol na talianskej zemi medzi obcami Cesuna a Fondi a tam bol i pochovaný. — Viktor Gretzmacher, poručík 66. spol. pešieho pluku, gymnasiálny profesor v Zilahu, rodák zo spišskej Belej, po 24-mesačnej službe na fronte, 3. augusta trafený ruským granátom, hrdinskou smrťou zomrel. Jeho mrtvolu majú priviesť do Belej. Behom dvoch rokov zomrelo už blízko 100 profesorov uhorských stredných škôl v obrane vlasti. — Levočský obyvateľ Peter Misaninecz, obecny vojak 32. jägerského bataillonu, nedávno padol na ruskom bojišti.

Vojenské vyznačenie. Jeho veličenstvo kráľ nariadil, aby spišskému rodákovi Aladárovi Petróczymu, majórovi 34. pešieho pluku, za hrdinské chovanie sa proti nepriateľovi, na vedomie bolo dané najvyššie pochvalné uznanie. — Jeho veličenstvo kráľ tiež nariadil, aby Pavlovi Anczimovi a Alfrédovi Pfeifferovi, nadporučikom 85. peš. pluku, na vedomie bolo dané najvyššie uznanie. — Julius Sterbák, kadét košic. 9. honvédskeho peš. pluku, ktorý pri šturme guľkou ranený bol do pľúc a popichaný bajonettom na viac miestach, vyznačený bol so striebornou medailou hrdinskosti. — Firerovi Vihelmovi Pácaymu zo Spišskej Novej Vsi jeho veličenstvo na odmenenie výtečných služieb, konaných pred nepriateľom, dal strieborný záslužný kríž na stužke medailly hrdinskosti.

Veľký sňah padal v stred augusta v rumunských Karpátoch.

Sídlo spišsko-slovenskovesského notariátstva s dovoľením ministra vnútra, preložené je do Spišskej Belej. Všetky prípisy majú sa posielat na nasledujúcu adresu: «*Szepesbélán Körjegyzőség Szepesbélán*».

Z ruského zajatia. Poručík Gejza Nyiszli a zástavník Anton Szmarcs z Ufy 8. júla datovanú karotku poslali do Košíc, že sa dostali do zajatia. Tam sú s nimi i kapitán Posch, poručík Fazekas a kadét Strassburger. Všetci piati slúžili v košickom 9. honv. pešom pluku. Desiateho augusta dostali sa zase nasledujúci dôstojníci do ruského zajatia: kapitán Tomáš Darvas, bataillonskomandant, zástavník Eduard Münnich, nadporučík Ladislav Navara a poručík Alexander Merva. — Nadporučík Gejza Pástor, účtovník gelnického okresu, v posledných bojoch dostal sa do ruského zajatia. — Levočský rodák Emanuel Megyes, frajter 32. jágerského bataillonu, dostal sa do ruského zajatia. — Spišskorichvaldský mládenec Jozef Tileczky, honvéd, v svojej 22. júna datovanej a 18. augusta došlej karotke píše, že od 18. júna nachádza sa v ruskom zajatí. — Pavel Mauks, zástavník 11. honv. pluku, Gejza Gretzmacher, rodáci zo Spiš. Belej, dostali sa do ruského zajatia. — Haligovský mládenec Matej Marek, obecný vojak 67. spol. pluku, na karotke datovanej 26. júna píše, že sa 6. júna do ruského zajatia dostal, robí v jednom dvore u pána, nie mu je tam zle, jest maj čo. — Kacvinský gazda Ondrej Špernoga, vojak 9. landšturmistského pluku, v svojej 19. júna v Balakowe datovanej a 27. júla došlej karotke upovedomuje svoju manželku, že už 11 mesiacov robí u jedného pána, písal už viac karotiek, z domu ale nedostal ešte ani jednu. — Nedecký obyvateľ Jakub Kasický, ktorý slúžil pri 67. spoločnom pešom pluku, dáva svojej manželke na vedomie, že je v Rusku a robí v šusteraji, šustruje. Karotku písal ešte lanskoročného 5. decembra z Chotowa a len 25. júla došla do Nedece. — Bušovský okresný podnotár Karol Bobula, poručík 2. bosenského pluku, ako ranený dostal sa do ruského zajatia. — Z Kiewa spoločnú karotku datovanú 20. júna poslali: Eugen Kummer zo Spiš. Novej Vsi, Dionýs Koch z Gálséču, Eug. Janovics z Hodermarku, Ludvik Fialla zo Spišskej Novej Vsi a Jozef Janecskó zo spiš. Harhova: jednoroční dobrovoľníci košického 9. honv. pluku.

K znovuvystaveniu Rusmi spustošených karpátskych obcí do 6. augusta sossbieralo sa sedem miliónov 349.324 korún.

O ktorom od počiatku vojny nebolo chýru. Ondrej Bodor, gazdovský mládenec z obce Kiškunhalaš, ešte na počiatku vojny zmiznul na bojišti, jeho rodičia v tieto dni dostali od neho prvú karotku, v ktorej píše, že je v ruskom zajatí.

Zábava s ruskými zajatcami. V Temešváre Flóru Ochra, ktorá s troma priateľkyňami a s piatimi zajatými Rusmi celú noc zabávala sa pri muzike, odsúdili na osem dní do áreštu a na 100 korún peňažnej pokuty, ostatné tri ženy ale odsúdili na tri dni do áreštu a po 50 korún peňažnej pokuty.

Školské veci zo Spiša. V Kamjonke gr.-katolícka školská stolica za učiteľa vyvolila Ondreja Sztavicsáka. V Lehnici za učiteľku vyvolili Margitu Matirkó, sestru hanušovského notára. V Kolčove za učiteľku vyvolili Annu Martinkó, učiteľku v Teplici.

Za válečné siroty. Jágerský prepošt-kanonik Gabriel Csekó k vychovávaní válečných sirôt obetoval 2000 korún.

Obety hromobitia. Z Prešova oznamujú: V jednu minulú noc zúrila tu hrozná búrka. Hrom udrel na viac miestach, aj do jedného vojenského baraku na ulici Szent László a zabil tam troch vojakov.

Smrť. V Spišskej Novej Vsi (Igló) 1. augusta zomrel stolársky majster Ferdinand Huszkó v 83. roku života svojho. Koloman Huszkó, učiteľ novoveskej rim.-kat. ľudovej školy, oplakáva v ňom svojho otca.

Ušiel zajatý ruský generál. Ruský generál Korniloff Savyre Georgievics 12. augusta ušiel z rezervnej nemocnice zadunajského mesta Kőszeg. Kto ho chyť, od ministra vojny dostane 1000 korún odmeny.

Jarmok v spiš. Ondrišlu (Merény). Na ostatný jarmok, vydržiavaný 9. augusta, prihnali málo statku, aj kupcov bolo málo. Cena statku o volačo padla. Najpeknejších pár volov vo váhe 14 metričných centov predalo sa za 6000 korún. Za plátenné a súkenné látky žiadali neslýchane vysoké ceny.

Z Vysokých Tatier. V Zakopanom je vyše 6000 hosti, samí Poliaci, z väčšej čiastky utečenci z východnej Haliče. — V Matliaroch 8. aug. zariadili koncert, ktorý spolku kėzmarského Červeného Kríža priniesol 350 korún.

Štiavnica (Liptov).

Prosím o uverejnenie týchto riadkov v našom «Krestane».

V liptovskom štiavnickom okrese za náhradného notára dňa 29. augusta jednohlasne vyvolený bol Peter *Marschall*, katolíckeho ducha a vychovania mladík. Keď mu k tomuto vyvoleniu srdečne blahoželáme, spolu tej pevnej nádeji dávame výrazu, že ako posiaľ, tak aj naďalej bojovať bude za našu svätú cirkev a že ako notár nielen politične, lež ako horlivý katolík aj cirkevne bude našim uprimným a neohrozeným vodcom a zastupiteľom. Nech ho Pán Boh živí! *Čitateľ.*

Mrtví a ranení.

Zkráteniny: pp. = spoločný peší pluk; hp. = honvédskejší pluk; jb. = jágerský bataillon; komp. = kompánia; náhr. komp. = náhradná kompánia; bat. = bataillon. Za menom stojace číslo označuje kompániu, v ktorej patričný slúži. Za menom stojaci + znamená, že dotýčný zomrel; písmena z. ale značí, že patričný je zajatý.

Všetci, pri ktorých niet žiadnej poznámky, sú ranení.

Bertok Jozef rezervný poručík 71. pp. z., Bosnyák Árpád rezervný kadet 12. pp. z., Dedinsky Imrich kadet-aspirant (Alsólehota) 71. pp. 11, ranený a zajatý,

Haviar Franc dr. zástavník v rezerve (Barossháza) bosensko-hercegovinský 4. pp. 1, Nemák Desider de Kisschlivény nadporučík (Trencsén) 67. pp., bol zajatý, čo invalid vrátil sa domov. Propper Artur rezervný kadet (Felsőtubynya) 71. pp. 15 z., Schönfeld Július rezervný poručík (Alsókubin) 71. pp. 12 †, Spanner Gejza nadporučík (Szepesváralja) 18. hp. 3. z., Weinberger Július rezervný zástavník (Fehértemplom) 71. pp. 2 z., Abaffy Martin (Trsztena) 71. pp. 7, Adamus Štefan 71. pp. 12, Albert Štefan (Erdőtká) 71. pp. 7, Andacky Dominik (Csabb) 12. pp. 16 †, Anglet (?) Andrej (Pálosnagymező, Tekov) 17. jb. 5 z., Bačik Tomáš (Illés, Hont) 26. pp. 9, bol ranený a zajatý, čo invalid vrátil sa domov, Bernát Matej (Kicő) 71. pp. 16, Blaho Ján (Privigyé) 81. pp., Bobola Ján (Trencsén-püspöki) 71. pp. 5 †, Brezánok Peter (Zsolnalitva) 71. pp. 16, Chinurčik Ján 31. hp. 5, Csányi Vincenc (Tardoskedd) 31. hp. 12 †, Čertasky Jozef (Felsőtárnok) 17. jb. 5 z., Daniško Ján (Galgóc) 81. pp., Daňo Viktor (Nagyrippény) 81. pp., Fedor Ján (Miklós-vágás) 58. pp. rezervná kompánia †, Fekeč Andrej 71. pp. 4—XVII. marškomp., Fleško Jozef (Selmečbánya) 71. pp. 7., Franko Pavel (Felsőrakonca) 31. hp. 3, Gabaj Valentin (Facsó) 71. pp. 13, Grülling Michal (Hodrusbánya) 17. jb. 5 z., Gyuris Štefan 71. pp. 3, Hill Michal 31. hp. 5, Hlavaj Ján (Nizsna) 71. pp. 8 †, Hlobik Tomáš (Dombelvé) 71. pp. 1.

Hamrán Vilhelm 31. hp. 10, Hlavati Michal (Szárz-patak) 72. pp. 4. náhr. komp. z., Hodža Vincenc (Vihnyepeszerény) 5. pb. 4 z., Horbella Franc (Sváb, Tekov) 20. hp. 3, Horinek Franc 31. hp. 9, Hornak Jozef (Déskelecsény) 25. jb. z., Hotko Ján (Felsőcsúcs) 15. hp. 2, bol ranený a zajatý, čo invalid sa vrátil, Hromatka

Tomáš (Trencsénrákó) 71. pp. †, Hurták Martin (Ótura) 72. pp. 17, Jakubčik Vincenc (Felsővadas) 71. pp. †, Janček Štefan (Alsógyöröd) 76. pp. 15 †, Jančiar Javel (Korpona) 17. jb. 7. marškomp. z., Janošik Gustav Pavel (Párnica) 71. pp. 1 †, Kabát Ján (Vágmedence) 12. pp. 1. náhr. komp. z., Kabelik Jozef (Bosác) 72. pp. 18 †, Kamen Ludvik (Vágszered) 71. pp. †, Kern Vilhelm (Léva) 25. jb. 1 z., Kostan Ján (Záturcsány) 71. pp. †, Kovár Vincenc (Láb) 72. pp. 1. náhr. komp. z., Kozinka Dionýs (Igazpüspöki) 15 hp. 3. náhr. komp., bol ranený a zajatý, čo invalid vrátil sa domov, Krammer Ján (Verbóc) 72. pp. 12, Kreha Ján (Csácsó) 72. pp. 2, Krivosucky Ján 72. pp. 1, Kubela Alojz (Zsolt) 15. hp. 2. náhr. komp., bol ranený a zajatý, čo invalid sa vrátil, Kusali Michal (Búrszentmiklós) 13. hp. 7, Kusenda Ján 31. hp. 10, Lamoš Jelenčik Jozef (Ruttka) 71. pp. †, Lehen Štefan (Apátszentmihály) 13. hp. 5, Lubik Ján (Kovácsfalota) 15. hp. 4, bol ranený a zajatý, čo invalid sa vrátil, Malik Štefan 15. hp. 4—5. marškomp., bol ranený a zajatý, čo invalid vrátil sa domov, Markó Rudolf (Mohos) 25. jb. z., Martvány Ján (Hruštin) 20. hp. 10, Medzibrodsky Kornel (Trencsén) 71. pp. 11 †, Melicher Ján (Garamkelecsény) 26. pp. 8 z. (Pokračovanie nasleduje.)

Bratia Katolíci! Čítajte a predplácajte len v čisto katolíckom duchu písané noviny. Takéto noviny sú «Krešťan». «Krešťan» už cez XXIII. triadvadsať rokov bráni našu cirkev, zastáva našu svätú vieru a zmužile bojuje za všetky oprávnené záujmy Slovákov. Presvedčený krešťan číta a predpláca len «Krešťana».

Armáde náručné hodinky

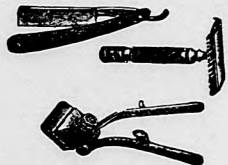
presne regulované a repassované nikelové alebo oceľové K 12, 16, 20, 24. Strieborné náručné hodinky k natiahnutiu K 30, 36, 40, 14 karat. Zlaté náručné hodinky k natiahnutiu K 100, 120, 140. 3 rokov záruka na písme. Zasielanie s poštovou dobierkou. Žiadne risiko! Záměna dovolená alebo návrat peňazi.

Prvá dielňa hodin

Jána Konrad
cis a kráľ dvorný zásielca
Brüx číslo 1546. Cechy

Bezplatné zaslanie mojho hlavného cenníka na žiadosť každému.

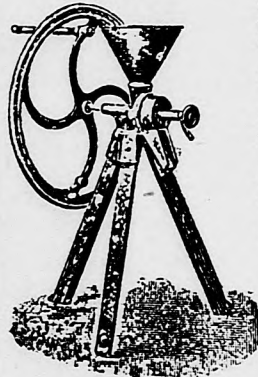
Dobré nástroje k holeniu sa a ku strihaniu vlasov.

la britva zo striebro-occe 2, 3, 4 kor. Bezpečného holenia nástroje s 1. nožom 2, 3, kor. Holenia nástroje «perfect» so 6 nožami 11.50 korún. Dvojitého rezu rezervnože tučet 3.50. la stroj ku strihaniu vlasov 7.50, 8.50 korún. Záměna dovolená alebo návrat peňazi. Zasielanie s poštovou dobierkou alebo pri voprednom doposlani peňazi skrze cis. a kráľdvorného zás elca

Jána Konrad
vývozný a zásielací dom
Brüx číslo 1547. (Cechy)
Hlavný cenník so 400 vyobrazeniami zdarma.

„TRIUMPH“ ručný mlynek,

najlepší a najlacnejší ručný mlynek je terajšej doby. Nevýhnutne potrebný je v každom hospodárstve pri krmení ošípaných a pri dochovávaní zvierat.

«Triumph» ručným mlynkom mlet možno každého druhu obilie na najhrubšie a ako múku najfajnejšie.

Tento mlynek vystrojený je vlastne na ručnú silu, ľahko ale aj na valec dá sa prestaviť. Dľa ľahosti šrotu cez hodinu somele 30—60 kg. Ačpráve upotrebiť ho možno aj ku mletiu krúpov, jeho váha o naša asi 50 kg. a rozposiela sa len po železnici.

Cena úplne vystrojeného mlyna v našom miestnom sklade v Ostihome 88 korún. Pri objednaní prosíme o poslanie 30 korún závdavku.

1 kus stroja na drhnutie kukurice 6 korún.

Predáva

Jozef Marosi a Syn

veľký obchodný dom železného tovaru Esztergom 15.

Oznamy prijíma administracia

„Krešťan“

BUDAPEST,
Szentkirályi-utca 28.

Makulatura papier

(starých novin papier veľmi hodí sa k zaobaleniu bársjakých predmetov) metr. cent po 20 K k dostaniu u vydavateľstva.